

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum bono aliquid addat supra ens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

prophetia est quadam imperfecta participatio illius visionis. qua videntur res in verbo, que cum in Christo perfecta fuerit, imperfectio a prophetie in Christo locum non habuit. patet et quod Christus hanc scientiam habuit plenioram quam Adam, quia Adam per hanc scientiam non cognoscebat substantias separatas creatas, Anima vero Christi cognoscebat. Ad hoc enim se extendit naturalis cognitio anime separate, non autem coniuncte corpori corruptibili.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod capacitas anime humane se extendit ad determinatum genus cognoscibilem: non autem ad determinatum numerum in illo genere.

AD SECVNDVM Dicendum, quod intellectus est in potentia ad omnia intelligibilia recipienda, que possunt fieri per intellectum agentem, de quo Philo. dicit, quod intellectus agens est quo est omnia facere: hanc autem sunt que a phantasmatibus abstrahuntur, & in quorum cognitionem devenire possumus per principia naturaliter cognita. & ideo ad hanc tantum intellectus possibilis est in potentia naturali. horum autem omnium per hanc scientiam Christus notitiam habuit. Unde in eius intellectu nulla imperfectio fuit.

AD TERTIVM Dicendum, quod pro tanto Christus in hac scientia, quantum ad habitum proficere non potuit: quia talis scientia secundum rationem sui generis ad plura se extendere non potest, quam Christus per eam sciret: dicitur tamen in Evangelio sapientia proficisse quantum ad experientiam eorum, que habitu sciebat.

QVAESTIO XXI.

De Bono.

In sex articulos divisa.

- ¶ Primo, Vtrum bonum addat aliquid supra ens.
- ¶ Secundo, Vtrum ens & bonum conuertantur secundum supposita.
- ¶ Tertio, Vtrum bonum secundum rationem sit prius quam verum.
- ¶ Quarto, Vtrum omnia sint bona bonitate prima.
- ¶ Quinto, Vtrum bonum creatum sit bonum per suam essentiam.
- ¶ Sexto, Vtrum bonum creature sit in modo, specie, & ordine, ut dicit Augustinus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bonum aliquid supra ens addat.

QVAESTIO est de bono. & primo queritur, vtrum bonum aliquid addat supra ens. & vtrum sic, unum quodque enim est ens per essentiam suam. Creatura autem non est bona per essentiam, sed per participationem. ergo bonum addit aliquid secundum rem super ens.

¶ 2. Præ. Cum bonum in ratione sua includat ens, & cum bonum secundum rationem distinguatur ab ente, oportet quod ratio boni addat supra rationem entis, sed non potest dici quod addat supra ens aliquam negationem, sicut unum quod addit supra ens in diuisione, quia tota ratio boni in positione consistit. ergo positionem addit supra ens, & ita vtrum quod aliquid realiter addit. sed dicendum, quod addit respectu ad finem.

¶ 3. Sed contra, secundum hoc bonum nihil aliud esset,

quam ens relatum: sed ens relatum concernit determinatum genus entis, quod est ad aliquid. ergo bonum est in aliquo vno predicamento determinato, quod est contra philosophum in 1. Ethic. ubi ponit bonum in omnibus generibus.

¶ 4. Præ. Vt potest accipi ex dictis Dion. in 4. c. de di. no. bonum est diffusiuum sui esse, ergo per hoc est aliquid bonum per quod est diffusiuum sui: sed diffundere importat actionem quandam, actio autem ab essentia procedit mediante uirtute. ergo aliquid dicitur esse bonum ratione uirtutis superaddite ad essentiam, & sic bonum addit aliquid supra ens.

¶ 5. Præ. Quanto magis receditur ab uno primo simplici, tanto maior in rebus differentia inuenitur: sed ens & bonum in Deo sunt vnum re & distinguuntur ratione. ergo in creaturis distinguuntur plus quam ratione, & ita distinguuntur re, cum supra distinctionem rationis non sit nisi distinctio rei.

¶ 6. Præ. Accidentaliter addunt realiter supra essentiam: sed bonitas est rei create accidentalis, alias non posset bonitatem amittere. ergo bonum addit aliquid super ens realiter.

¶ 7. Præ. Omne illud quod dicitur per informationem aliquid, addit aliquid realiter super illud, eo quod nihil informatur seipso: sed bonum dicitur per informationem, ut dicitur in Commentariis in libro de Causis. ergo bonum addit aliquid super ens. sed dicendum, quod bonum determinat ens secundum rationem.

¶ 8. Sed contra, aut illi rationi respondet aliquid in re, aut nihil: si nihil, sequetur quod illa ratio sit casta & uana: si autem aliquid respondet in re, habet propositum, quod bonum aliquid addat realiter supra ens.

¶ 9. Præ. Relatio specificatur secundum illud, ad quod dicitur: sed bonum dicitur ad determinatum genus. sed ad finem. ergo bonum dicitur specificam relationem: sed omne ens specificatum addit aliquid realiter supra ens commune. ergo bonum addit realiter supra ens.

¶ 10. Præ. Sicut bonum & ens conuertuntur, ita homo & risibile: sed risibile quamuis conuertatur cum homine, addit tamen super hominem aliquid realiter. si ipsam hominis proprietatem, que est de genere accidentium. ergo & bonum realiter addit supra ens.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit, quod in quantum Deus est bonus, sumus: & in quantum sumus, boni sumus. ergo uideretur quod bonum non addat aliquid super ens.

¶ 2. Præ. Quaecumque ita se habent, quod unum addit super alterum re vel ratione, unum eorum potest intelligi sine altero: sed ens non potest intelligi sine bono. ergo bonum non addit super ens nec re nec ratione. probatio media. plus potest facere Deus, quam homo intelligere: sed non potest facere Deus aliquid ens quod non sit bonum, quia hoc ipso quod est a bono, bonum est, ut patet per Boetium in libro de Hebdomada. ergo nec intellectus potest intelligere.

RESPON. Dicendum, quod tripliciter potest aliquid super alterum addere. Vno modo, quod addat aliquid rem, que sit extra essentiam illius rei, cui dicitur addi: sicut album addit super corpus, quia essentia albedinis est præter essentiam corporis. Alio modo dicitur aliquid addi super alterum per modum contrahendi & determinandi, sicut homo addit aliquid super animal, non quidem ita quod sit in homine alia res, que sit penitus extra essentiam animalis, alias oporteret dicere quod non totum, quod est homo, esset animal, sed animal esset pars hominis: sed animal per hominem contrahitur, quia id, quod determinate & actualiter continetur in ratione hominis, implicite & quasi potentialiter continetur in ratione animalis. sicut est de ratione hominis quod

Clrea prin.

de doctrin. chr. c. 3. c. 6.

In lian orne quod est bonum sit, a medio.

quod habeat animam rationalem, & de ratione animalis est quod habeat animam, non determinādo ad rationalem, vel non rationalem; ista tamen determinatio, ratione cuius homo super animal addere dicitur in aliqua re fundatur. Tertio modo dicitur aliquid addere super alterum secundum rationem tantum, quando scilicet aliquid est de ratione unius, quod non est de ratione alterius: quod tamen nihil est in rerum natura, sed in ratione tantum, siue per illud contrahatur id, cui dicitur addi, siue non. Cæcum enim addit aliquid supra hominem, scilicet cæcitatem, que non est aliquid ens in natura: sed rationis tantum secundum quod ens est comprehendens privationes, & per hoc homo contrahitur: non enim omnis homo cæcus est: sed cum dicimus talpam cæcam, non fit per hoc additum aliqua contradictio. Non autem potest esse, quod super ens uniuersale aliquid addat aliquid primo modo, quamuis illo modo possit fieri aliqua additio super aliquid ens particulare. Nulla enim res nature est, quæ sit extra essentiam entis uniuersalis, quamuis aliqua res sit extra essentiam huius entis. Secundo autem modo inueniuntur aliqua addere super ens, quia ens contrahitur per decem genera, quorum unum quodque addit aliquid super ens, non quod aliquid accidens, vel aliquam differentiam, quæ sit extra essentiam entis: sed determinatum modum essendi, qui fundatur in ipsa essentia rei. Sic autem bonum non addit aliquid super ens, cum bonum diuidatur equaliter in decem genera, ut ens, ut patet in 1. Eth. & ideo oportet quod vel nihil addat super ens, vel si addat quod sit in ratione tantum, siue adderetur aliquid reale, oportet quod per rationem boni contraheretur ens ad aliquid speciale genus. Cui autem ens sit id, quod primo cadit in conceptione mentis, ut dicit Auicenna, oportet, quod omne illud nomen, vel sit synonymum entis, quod de bono dici non potest, cum non negatorie dicatur ens bonum, vel addat aliquid ad minus secundum rationem: & sic oportet quod bonum ex quo non contrahitur ens, addat aliquid super ens, quod sit rationis tantum. Id autem quod est rationis tantum, non potest esse nisi duplex, scilicet ratio, uel aliqua relatio. Omnis enim positio abstracta aliquid in rerum natura existens significat. Sic ergo supra ens, quod est prima conceptio intellectus, unum addit id, quod est rationis tantum, scilicet negationem. dicitur enim unum quasi ens indiuisum: sed verum & bonum positiuè dicuntur. Unde non possunt addere nisi relationem, quæ sit rationis tantum. Illa autem relatio secundum philosophum in 5. Metaphysicæ dicitur esse rationis tantum, secundum quam dicitur referri id, quod non dependet ad id, ad quod refertur: sed e conuerso, dicitur cum ipsa relatio quoddam dependentia sit, sicut patet in scientia & scibili, sensu & sensibili. Scientia enim dependet a scibili, sed non e conuerso. Unde relatio, quæ scientia refertur ad scibile, est realis: relatio uero, quæ scibile refertur ad scientiam, est rationis tantum. dicitur enim scibile referri secundum philosophum, non quia ipsum referatur, sed quia aliud referatur ad ipsum: & ita est in omnibus aliis quæ se habent ut mensura & mensuratum, vel perfectum & perfectibile. oportet igitur quod uerum, & bonum super intellectum entis addent respectum perfectiui. In quolibet autem ente duo considerare. scilicet ipsam rationem speciei, & esse ipsum quo aliquid aliud subsistit in specie illa. & sic aliquid ens potest esse perfectum dupliciter: Vno modo secundum rationem ipsam tantum, & sic ab ente perficitur intellectus, qui perficitur per

rationem entis: nec tamen ens est in eo secundum esse naturale. & ideo hunc modum perficiendi addit uerum super ens. Verum enim est in mente, ut philosophus dicit in 6. Metaphysicæ. & unum quodque ens in quantum dicitur uerum, in quantum conformatum est huic conformabile intellectui. & ideo omnes recte definitioes uerum, ponuntur in eius definitione intellectum. Alio modo, ens est perfectum alterius, non solum secundum rationem speciei, sed et secundum esse, quod sit in rerum natura. & per hunc modum est perfectiuum bonum. Bonum enim in rebus est, ut philosophus dicit in 6. Metaphysicæ. In quantum autem unum ens est secundum esse suum perfectiuum alterius, & conseruatum, habet rationem finis respectu illius, quod ab eo perficitur. & inde est quod omnes recte definiuntur bonum ponunt in ratione eius aliquid, quod pertinet ad habitudinem finis. Vnde philosophus dicit in 1. Ethicæ quod bonum optime definiunt dicentes, quod bonum est quod omnia appetunt. Sic ergo primo, & principaliter dicitur bonum ens perfectiuum alterius per modum finis: sed secundario dicitur aliquid bonum, quod est ductiuum in finem, prout uult dicitur bonum, uel natum est consequi finem. sicut & sanum dicitur non solum habens sanitatem: sed perficiens & conseruans, & significans.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum ens dicitur absolute, bonum autem superaddat habitudinem causæ finalis, ipsa essentia rei absolute considerata sufficit ad hoc, quod per eam dicitur aliquid ens: non autem ad hoc quod per eam dicitur aliquid bonum. sicut in aliis generibus causarum, habitudo secundæ causæ dependet ex habitudine causæ primæ, primæ uero causæ habitudo non dependet ex aliquo alio: ita est in causis finalibus, quia eundem fines participant habitudinem causæ finalis ex ordine ad ultimum finem, ipse autem ultimus finis habet hanc habitudinem ex seipso: & inde est quod essentia Dei, quæ est ultimus finis rerum, sufficit ad hoc, quod per eam dicitur Deus bonus: sed essentia creaturæ posita non dicitur res bona, nisi ex habitudine ad Deum ex qua habet rationem causæ finalis. & pro tanto dicitur, quod creaturæ non est bona per essentiam, sed per participationem, uno modo, scilicet in quantum ipsa essentia secundum rationem intelligendi consideratur, & aliud quid quam habitudo ad Deum a qua habet rationem causæ finalis, & ad quæ ordinatur, ut ad finem: sed secundum alium modum creaturæ potest dici per essentiam bona, in quantum scilicet essentia creaturæ non inuenitur, sine habitudine ad Deum bonitatem, & hoc intendit Boetius in libro de Hebdomadibus.

AD II. Dicendum, quod non solum negatio dicitur, quod est rationis tantum: sed quecumque relatio, ut dictum est.

AD III. Dicendum, quod omnis relatio realis est in genere determinatio: sed relationes non reales possunt circuire omne ens.

AD IIII. Dicendum, quod diffundere, licet secundum proprietatem uocabuli uideatur importare operationem causæ efficientis: in largo modo potest importare habitudinem cuiuscunque causæ, sicut in fluxu, & facere, & alia huiusmodi. Cum autem dicitur, quod bonum est diffusiuum secundum sui rationem, non est intelligenda effusio secundum quod importat operationem causæ efficientis: sed secundum quod importat habitudinem causæ finalis, & talis diffusio non est median te aliqua uirtute superaddita. dicit autem bonum esse diffusiuum causæ finalis, & non causæ agentis, quia quia efficiens in quantum huiusmodi, non est rei materia & perfectio, sed magis initium: tum quia effi-

esp. 6.

1c. 20.

D. 1085.

Li. 6. Metaphysicæ. cap. 7.

Etus participat eam efficientem fm assimilatione
formae tantum; sed finem consequitur res secundum
totum esse inum, & in hoc consistebat rō boni.

Ad v. Dicendum, quod dupliciter aliqua possunt
esse unum in Deo secundum rem. Vno modo, ex
parte eius in quo sunt tantum, & non ex propria
ratione, sicut scientia & potentia. Non enim scien-
tia ex hoc, quod scientia, est idem quod potentia
secundum rem: sed ex hoc quod est diuina, & que
sic sunt unum re in Deo, in creaturis inueniuntur
secundum rem differre. Alio modo, ex ipsa ratio-
ne eorum quae dicuntur esse unum realiter, & sic
bonum & ens sunt unum in Deo realiter; quia de
ratione boni est, quod non differat secundum rem
ab ente, & ideo ubicumque inuenitur bonum, &
ens sunt idem secundum rem.

Ad vi. Dicendum, quod sicut ens est quoddam
essentiale, & quoddam accidentale; ita & bonum
quoddam essentiale & quoddam accidentale, &
eodem modo amittit aliquis bonitatem sicut ef-
fe substantiale, uel accidentale.

Ad vii. Dicendum, quod ex habitudine praedi-
cta contingit, quod bonum secundum rationem
dicatur ens determinare, uel informare.

Ad viii. Dicendum, quod isti rationaliquid
respondet in re. f. realis dependentia eius quod est
ad finem ipsum; sicut est et in aliis relationib. rōnis.

Ad ix. Dicendum, quod quamuis bonum, dicat ali-
quam specialem habitudinem. s. finis: ista habi-
tudo competit culibet enti, nec ponit aliquid secun-
dum rem in ente. Vnderatio non sequitur.

Ad x. Dicendum, quod rōnibile quamuis con-
uertatur cum homine: tamen addit aliquam natu-
ram extraneam super hominem, quae est preter ef-
fentiam hominis, sic autem nihil potest addi super
ens ut dictum est.

Ad PRIMVM vero, quod in contrarium obli-
tur, cōcedimus: quia bonum secundum quod bo-
num, non addit aliquid secundum rem supra ens.

Secundum vero probat quod nec secundum ra-
tionem, ideo ad secundum dicendum, quod du-
pliciter potest intelligi aliquid sine altero. Vno mō,
p modum enuntiandi, dum. s. intelligitur vnū esse
sine altero, modo quicquid intellectus potest intelli-
gere, sine altero Deus potest facere. Sic autē ens nō
potest intelligi sine bono, ut intellectus intelligat ali-
quid existens nō esse bonum. Alio mō, potest intelli-
gi aliquid sine altero per modum definiēdi, ut. s.
intelligatur unum non tamen intellectu altero, si-
cut animal intelligitur sine homine, & omnibus
aliis speciebus. & sic ens potest intelligi sine bono.
Nec tamen sequitur, quod Deus possit facere ens
sine bono; quia hoc ipsum quod est facere, est pro-
ducere aliquid in esse.

ARTICVLVS II.

Verum ens, & bonum conuertantur secundum supposita.

SECVNDO quaeritur, utrum ens & bonum con-
uertantur secundum supposita. & videtur quod
non. opposita enim nata sunt fieri circa idem: bonum
autem & malum sunt opposita. cum igitur
malum non sit natum in omnibus esse, quia ut Aui.
dicit, ultra orbem lunae non est malum, ut quod
nec bonum in omnibus entibus inueniatur, & ita
bonum cum ente non conuertitur.

¶ 2 Pre. Quaecūq; sic se habent, quod vnū ad plu-
ra se extendit quā aliud, nō sunt conuertibilia ad in-
uicem. sed sicut in 4. c. de di. nō dicit Cōmen. maxi-
mus, bonum ad plura se extendit quā ens. extendit
enī se ad nō entia, quae per bonū uocantur in esse.

A ergo bonum, & ens non sunt conuertibilia.

¶ 3 Præ. Sicut Algazel dicit, bonum est perfectio
cuius apprehensio est delectabilis: sed non omne
ens habet perfectionem. materia enim prima non
habet perfectionem aliquam. ergo non omne ens
est bonum.

¶ 4 Præ. In Mathematicis est ens: non autem ibi
est bonum, ut patet per philosophum in 3 Met. ergo bo-
num & ens non conuertuntur.

¶ 5 Præ. In lib. de Causis dī, quod prima rerū crea-
tatum est esse: sed secundum philosophum in p̄di-
camentis, prius est a quo non conuertitur conse-
quentia. ergo ab ente non conuertitur consequentia
ad bonum, & ita bonum & ens non conuertuntur.

¶ 6 Præ. Diuisum non conuertitur cum aliquo di-
uisentium, sicut animal cum rationali: sed ens di-
uiditur per bonum, & malum, cū multa entia ma-
la dicantur. ergo bonum & ens non conuertuntur.

¶ 7 Præ. Priuatio secundum philosophum in 4. Meta.
dī ens quodam modo: sed nullo modo potest
dici bonum, alias malum cuius ratio in priuatio-
ne consistit, esset bonum. ergo bonum & ens non
conuertuntur.

¶ 8 Præ. Secundum Boet. in lib. de Hebdo. Propter
hoc oīa dicuntur esse bona, quia sunt a bono quod
est Deus: sed bonitas Dei est ipsa sapientia sua, & sua
iustitia. ergo eadē ratione omnia, quae sunt a Deo
essent sapientia & iustitia, quod est iustum. ergo &
primum. s. quod omnia sunt bona.

SED CONTRA nihil tendit, nisi in suum simile:
sed omne ens tendit in bonum, ut Boet. dicit in li-
de Hebdo. ergo, omne ens est bonum, nec potest
aliquid esse bonum nisi aliquo modo sit. ergo bo-
num & ens conuertuntur.

¶ 2 Præ. A bono non potest aliquid esse nisi bo-
num; sed omne ens procedit a diuina bonitate. er-
go omne ens est bonum, & sic idem quod prius.

RESPON. Dicendum, quod cum ratio boni in
hoc consistat, quod aliquid sit perfectum alteri
per modum finis, omne id, quod inuenitur habe-
re rōnem finis, habet & rōnem boni. Duo autem
sunt de rōne finis, ut. s. sit appetitum vel desideratū
ab his, quae finem nondum attingunt, aut sit dile-
ctum & quasi delectabile ab his, quae finem partici-
pāt, cum eiusdē rationis sit tendere in finem, & in
fine quodammodo quiescere: sicut per eandē na-
turam lapis mouetur ad medium, & quiescit in me-
dio. Hae autem duo inueniuntur competere ipsi
esse. Quae n. nondum esse participant, in esse quo-
dam naturali appetitu tendunt. unde & materia
appetit formam secundum philosophum in 1. Physi. om-
nia autem, quae iam esse habent, illud esse suū na-
turaliter amant, & ipsum tota virtute conseruāt.

Unde Boet. dicit in 3. de Consolat. Dedit diuina
prouidentia creatis a se reb hanc uel maximā ma-
nendi causam, ut quo ad possunt naturaliter ma-
nere desiderent. Quare nihil est, quod vilo modo
queas dubitare cuncta, quae sunt naturaliter appe-
tere cōstantiam permanendi, deuitareq; pernitē.
Ipsū igitur esse habet rationem boni, unde sicut
impossibile est, quod sit aliquid ens, quod non ha-
beat esse, ita necesse est quod omne ens sit bonū
ex hoc ipso, quod esse hēt: quamuis & in quibus-
dam entib. multae rationes bonitatis super addant
supra suum esse, quo subsistunt. Cum autē bonum
rōnem entis includat, ut ex praedictis patet, impos-
sibile est aliquid esse bonum quod non sit ens, &
ita relinquatur quod bonum & ens conuertuntur.
AD PRIMVM ergo dicendum, quod bonum & malū
oppo-

Tex. 4.

Prop. 4. iter
opera Arist.
Ca. de prio.

In lian o.
ne quod est
bonum sit a
medio, &
prin.

In lian om-
ne quod est
bonū sit in
rea med. &
prin.

Tex. 81.

Profa. x. non
remoue pri.

Ar. preced.